

Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola

A biztosítás szerepe a vállalati pénzügyi finanszírozásban

- doktori PhD értekezés tézisei -

Dr. Vértesy László

Sopron, 2011

Doktori Iskola: Széchenyi István
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Program: Vállalkozás gazdaságtan és menedzsment

Vezetője: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Témavezető: Prof. Dr. Báger Gusztáv CSc.

.....
témavezető támogató aláírása

1. Kitűzött célok, hipotézisek

A *pénzügyi innovációk* új megoldásokat eredményeznek a bank-, a biztosítási és a tőke piaci szektorban egyaránt. Összefüggő rendszerük mára létfontosságú a piacgazdaság szereplői számára. A verseny és szoros együttműködésük következtében a vállalatok részére is igényeiket egyre tökéletesebben kielégítő vegyes termékeket fejlesztenek ki, értékesítenek. Azonban a *kockázatkezelés* továbbra is központi elem marad(t), nemcsak működésük, hanem az elő- és/vagy utófinanszírozási ügyeltek, az ügyfelek, sőt a gazdaság egésze szempontjából is.

Az értékezés a *finanszírozási biztosítási termékek* összetett rendszerét mutatja be a leíró elemzés és a kritikai vizsgálat segítségével, ismertetve a kapcsolódó szabályozási, működési kérdésekkel összefüggő elméleti és gyakorlati problémákat a *közgazdaságtan* és a *jogtudomány* tükrében. Továbbá egy általánosan használható elméleti minta felállítása érdekében kerül sor a *finanszírozási biztosítások absztrakt, elvont modellezésére*.

A kutatási téma nem csak hazai, de nemzetközi viszonylatban is *aktuális*. A legutóbbi *gazdasági válság* (2008 – ?) hatására a globalizált pénzügyi világ egyik fontos kifejezése a recesszió-, tágabb értelemben a kockázatkezelés lett, amely miatt felértékelődött a pénzügyi biztonság és annak klasszikus megoldása a biztosítás. A *szakirodalomban* a vállalati finanszírozási biztosításokról sajnálatosan kevés összefoglaló, rendszerező írás jelent meg, alapvetően az egyes termékeket ismertető tanulmányok a jellemzőek.

2. Kutatás tartalma, módszere és indoklása

Az értekezés elemzi, valamint értékeli a vállalati finanszírozási biztosítási piacon található legelterjedtebb termékeket, változásokat, tendenciákat. Ennek során figyelembe veszi a jelen és jövőbeni *gazdasági változásokat*, a *közgazdaságtani* megállapításokat, összefüggéseket, valamint a hatályos és készületben lévő *joganyagot*.

Ezek a források indokolják, hogy a kutatás során egyszerre kell alkalmazni a *közgazdaságtani és jogtudományi összefüggéseket*, valamint a banki és biztosítási szektor közötti szoros szövetvényes kapcsolati hálót is figyelembe kell venni.

A vizsgálat alapja az *elméleti alapvetés*, amely hozzájárul a téma és az eredmények megértéséhez, így kerül sor a kockázat, biztosítás és a finanszírozás fogalmának tisztázására, a szektor jelenlegi helyzetének és a közelmúltbéli fejlődésének bemutatására, illetve a piaci szereplők ismertetésére. A *fogalmak* tájékoztató jellegűek, tisztázásuk során cél a legelterjedtebb kifejezések, elemek összefoglalása. A szöveg azonban nem törekszik teljességre, szintézisre, mivel minden definíció veszedelmes, kiforgatható: *omnis definitio periculosa est*. A hazai biztosítási szektor 21. századi gazdasági elemzése a *kvantitatív módszerek* alkalmazásával történik, az általánosan elfogadott intézményi (PSZÁF) és szakmai szövetségi (MABISZ) elemzések alapján pontos képet kapunk.

A hazai és külföldi biztosítási termékek *konstrukciónak* teljes körű bemutatása érdekében nem csak az ügyletek száraz és

gyakran ismert szabályaira szorítkozik a dolgozat, hanem a gyakorlatban széles körben alkalmazott szerződési feltételeket, klauszulákat, kikötéseket, megoldásokat is részletesen ismerteti és értékeli. A fontosabb *vizsgált témakörök* i) az ügyletek alapjai, ii) a gazdaságban betöltött szerep, iii) a kockázatkezelés, iv) a pénzügyi szerkezet, v) a helytállás, továbbá vi) az egyéb, fontos kérdések. Ennek eredményként a finanszírozási biztosítások általános, absztrakt, elméleti, dogmatikus megközelítésére is sor kerül.

A magyar és nemzetközi kurrens *szakirodalom* feldolgozása mellett gyakran szerepelnek a polgári korszak veretes szerzői: Bauer Árpád, Gróh István, Fehérváry Jenő, Kolosváry Bálint, Kuncz Ödön, Smolka János, Szende Péter Pál, Grosschmid Béni, Szladits Károly stb., annak érzékeltetése érdekében, hogy a két világháború közötti polgári korszakban is milyen színvonalas volt a hazai biztosítási szektor.

3. Kutatási eredmények

A magyar *biztosítási szektor* lépést tart a nemzetközi tendenciákkal. Az ügyfelek visszafogott, óvatos biztosítási keresleti magatartásának következménye az időbeni és volumenbeli lemaradás. Főleg a tőkeszegény KKV-k a biztosítási esemény elmaradásakor felesleges kiadásként tekintenek a biztosítási díjra; a biztonságérzet még nem érték. Talán az elmúlt gazdasági válság hoz(ott) áttörést.

A hazai *finanszírozási biztosítási termékek változatosak*. A pregnáns hitelbiztosítás mellett, mára az eszköz- és követelés-alapú finanszírozáshoz, a lízinghez, faktoringhoz is külön biztosítási konstrukciók kapcsolódnak. A biztosítéki, hitelfedezeti biztosítások sem egyszerű mellékkötelezettség, dologbiztosítások, hanem a belföldi és a nemzetközi kereskedelmi életet egyaránt serkentő kezesség- és biztosítások. A szektor sokszínűséget fokozza az üzemszünet, a munkaviszonyok, a jogvédelem, de akár a lehetséges vállalati unit-linked biztosítások is. A pénzügyi és jogi innovációk eredményeként az alap finanszírozási ügylet és a biztosítás, a szerződési feltételek, egységes szövevényes szerződési, kötelmi rendszert alkotnak.

A *kockázat kezelése* az objektív és szubjektív keretek miatt bonyolult, mindkét elem – már a szerződéskötést is megelőző – együttes vizsgálata eredményez valós számokat. A biztosító célja az ügyfelek értékelésekor az objektivitás, illetve a kapott értékek alapján megfelelő kockázati csoportok, veszélyközösségek képezése.

A piacgazdaság és a jogállamiság eszméje következtében a *közgazdaságtani* megközelítés a *jogtudományban* is jelentkezik. Az állami, közjogi beavatkozás, szabályozás kógens minimum követelményeket határoz meg. Az ügyfélminősítés és a termékek a szerződési szabadság elvének megfelelően kockázatkezelési részeket is tartalmaznak, mint individuális normák, kötik a feleket. Ezek vizsgálata, alkalmazása rendkívül érdekes és hangsúlyos, mert a pénzügyi szektorban általánosan elterjedtek; az ügyfelek számára tulajdonképp „kötelezőbbek” mint a jogszabályi előírások.

Az eredmények az értekezés és a kutatás *tudományos újdonságai*, eredeti megállapításai.

- i. A bank és a biztosító a *kockázatkezelés* eredményeként *alakítja át*, értékesíti az előfinanszírozási *kockázatot* és a profit egy részét az utófinanszírozás során. Az alternatív kockázati transzferek alkalmazásával a tőkepiacot is igénybe veszi a biztosító.
- ii. A finanszírozásból eredő objektív és szubjektív kockázatok biztosítása *közvetett* módon a pénzügyi szektor, pontosabban a – normatív szabályozott – *prudens működés* (likviditás és szolvencia) *biztosítását* jelenti. Az egyes pénzügyi szektorok ennek megfelelően valójában „láthatatlan kezükkel” segítik egymást. A biztosítással fedezett banki kihelyezések eltérő, fokozottabb súlyozása indokolt a pénzintézetek tőkemegfelelési mutatójának számítása során.
- iii. A kockázatkezelés egyik központi eleme kell legyen a *valorizáció* termékbeli vagy jogszabályi megoldása is, amely például a valuta, a fedezet, az exportált dolog, szolgáltatás értékének

változásából adódik. Fontos továbbá, hogy az alkalmazott *indexálás* ne korlátozódjon pusztán az infláció, a fogyasztóiár-index és néhány gazdasági mutató mechanikus követésére.

- iv. A *vállalati unit-linked, BEK biztosítás* egy szellemes megoldást kínálna különösen a KKV szektornak, mert egyszerre nyújthatna all risk típusú biztonságot, illetve befektetési lehetőséget. Ehhez érdemes egy *hitelfedezeti záradékot* is kapcsolni, így amennyiben a biztosítottnak valamely pénzintézettel vagy magánszeméllyel szemben hitel- vagy kölcsöntartozása van, illetve más jellegű finanszírozásra szorul, a biztosítás hitelfedezetként (kezességként) felhasználható. A finanszírozási elem másik igénybevételi lehetősége a *visszavásároltatás*, amelyre szintén akkor kerülhet sor, amikor az ügyfél jelentősebb forráshiányba, pénzzavarba kerül.
- v. A vállalati biztosítások iránti keresletet kedvezően befolyásolhatja az *occurrence technika* ismételt, széleskörű alkalmazása, amelynek lényege, hogy a kötvények évek múlva is fedezik a biztosítási időszak alatt bekövetkezett biztosítási eseményekre (károkra); például az elévülési időn belüli igényérvényesítések során (jogvédelmi biztosítások) vagy olyan pénzügyi veszteségek esetén, amikor a biztosítási esemény még a biztosítási időszak alatt következett be, de csak később lett tapasztalható kedvezőtlen hatása. Egy nagyobb volumenű, hosszú távú beruházás, finanszírozás esetében ugyanis elképzelhető, hogy csak később derül ki, vagy jelentkezik egy esetleges utólagos ellenőrzés során, hogy az adott régebbi kár biztosítási eseménynek minősül.

- vi. A *vállalati döntéshozatali mechanizmusok*ban tudatosítani kell, hogy a finanszírozási biztosítások csökkentik a beruházásokhoz, befektetésekhez szükséges tőke, fedezet mértékét, így ugyanakkora pénzügyi erővel, sokkal nagyobb volumenű projektek lehetségesek. További *előny*, hogy a biztosítási díjban egyéb szolgáltatások benne foglaltathatnak, például vállalati külső szakmai monitoring.
- vii. A magas forrásigényű kutatás, fejlesztési projektek és innovációk (K+F+I) esetében a *kockázati tőke* megőrzésében a finanszírozási biztosítások is hatékony eszközöknek bizonyulnak.
- viii. A pénzügyi szektor értékarányosabb és felelősségteljesebb működése érdekében hazánkban, de általános jelleggel az Európai Unióban is érdemes bevezetni a *pénzügyi ombudsman* (financial ombudsman) intézményét.
- ix. A *Teljes Költségmutató* (TKM) általános, akár jogszabályi (rendeleti) bevezetése és kidolgozása valamennyi termékre, a jobb összehasonlíthatóság és -mérhetőség eredményeként a vállalati finanszírozási stratégiaalkotás során javítaná a biztosítás iránti igényt.
- x. Az új Alaptörvény értelmében a *helyi önkormányzati* hitelekölcsönfelvétel rendszere szigorúbbá és ellenőrzöttebbé válik, illetve volumene csökkeni fog. Ennek hatására a *finanszírozási biztosítások* is visszaszorulnak ezen a területen.

4. Következtetések és a javaslatok

A következtetések és az észrevételek általános megállapításokat tartalmaznak, illetve konkrét javaslatokat fogalmazznak meg a biztosítási szektor, a vállalatok és a jogalkotás, illetve a jogalkalmazás részére.

Általános megállapítások

- i. A finanszírozásban és a biztosításban *közös elemek*, hogy a bank és biztosítási szektor is egyaránt a kockázatkezeléssel termel profitot elő- és/vagy utófinanszírozási szolgáltatások nyújtásával, tipikusan tőkekihelyezés, illetve pénzügyi helytállás keretében. A bank- és a biztosítási szektor rendkívül szoros kapcsolatot mutat, amelynek következtében a határok egyre inkább elmosódnak, a különbségek megszűnnek.
- ii. A kutatás számos, a szakirodalomban – sajnálatosan – elterjedt, *terminológiai félreértést*, zavart tapasztalt:
 - a *finanszírozási biztosítás* (így a hitel-, lízing-, faktoring-biztosítás) elnevezés félrevezető, mert valójában nem a nem-finanszírozás a biztosítási esemény, hanem a visszamenetleges fizetés, tehát tipikusan szerződéses, (alap)ügyletből származó, szerződésszegésből, hibás teljesítésből eredő károk;
 - a *vállalat* egy szabályozott szervezeti egység, ezzel szemben a *vállalkozás* egy gondolkodás- és cselekvésmód;

- a *hitel* pénzteremtést (hitelkeret fenntartás) a *kölcsön* pénzüjraelosztást (kölcsönnyújtás) jelent, de mivel a gyakorlatban többnyire keverednek, ezért a *hitelbiztosítást* mindkét fogalomra egyaránt használják;
- a *hitelbiztosítás* nem kizárólag kereskedelmi hitelezéshez kapcsolódhat, és egyik sajátos altípusa az exporthitelbiztosítás;
- a *lízingsbiztosítás* a lízingdíj nem-fizetésére nyújt helytállást, a lízingtárgy biztosítása pedig all risk, CASCO kárbiztosítás;
- a *biztosítói kezesség* és *garancia* pénzügyi fedezet nyújtása; a *kezési* és *garanciabiztosítás* félrevezető, mert ez utóbbi esetekben valójában a biztosító a kezeset, illetve a garantőrt biztosítja, nem-fizetésük a biztosítási esemény; a *biztosítási kezesség / garancia*, pedig egy biztosítási termékhez kapcsolódó mellékkötelezettség.

iii. Az előző pontból következik, hogy *közgazdaságtani és jogtudományi képzésben* egyaránt hangsúlyosabb szerepet kell adni – a globalizált gazdasági rendszer egyik központi elemének – a kockázatkezelés (*risk management*) elméleti és gyakorlati oktatásának. A módszerek és a szabályozás együttes ismerete és gyakorlata eredményezhet hatékony, tudatos kockázatkezelést a pénzügyi és vállalati szektorban. Ezzel kapcsolatban Kuncz Ödön polgári korszakból való gondolata még ma is időtálló:

„ ... a közgazdák nem méltatják elég figyelemre a jogi szempontokat, a jogászok pedig nem akarnak tudomást venni a biztosítás közgazdasági szerkezetéről. És végre mindketten figyelmen kívül hagyják a biztosítás belső szervezetét, technikai, üzemgazdasági feltételeit.”

Biztosítók

- i. A hazai vállalati szektor szerkezetére – azaz a gyenge KKV-k magas arányára (99,8 %) – figyelemmel, érdemes lenne ezt a szegmenst olcsóbb és komplex termékek bevezetésével bevonni a biztosítási piacra.
- ii. A vállalati ügyfélkör növelésének egyik eredményes megoldása a – lappangó, hazai – piaci rések kiaknázása *új termékek* bevezetésével, például vállalati unit-linked, all risk, kockázati tőke biztosítások keretében.
- iii. Az általános szerződési feltételek között érdemes a *(pénzügyi) szakértő* igénybevételének és tevékenységének rendezése, a későbbi – akár több évig is elhúzódó, hosszas, nehézkes – esetleges (jog)viták, bizonyítási eljárások, félreértések elkerülése érdekében.
- iv. A biztosítási termékekben *részletesen és összeszedetten kell szabályozni* azokat az eseteket, amikor a biztosítási szerződés hatályát veszíti, *megszűnik*, az igények érvényesíthetősége elévül.
- v. A *Teljes Költségmutató* (TKM) szélesebb körben elterjedt alkalmazása érdekében erősebb, hatékonyabb MABISZ fellépés

szükséges, ugyanis egyelőre csupán 18 biztosító csatlakozott a TKM Chartához.

Vállalatok

- i. A vállalatokban, elsősorban a vezetőkben *növelni kell a biztosítottság igényét és értékét*, hogy a biztosítási esemény elmaradásakor ne tekintsék a biztosítási díjat felesleges kiadásnak. Ennek érdekében kockázatkezelést ismertető, népszerűsítő előadásokat (vállalkozási akadémia), tájékoztató fórumokat, oktatást kell szervezni, különösképpen a KKV szektor számára. Ezt egészítheti ki a kapcsolódó, informatív direkt marketing tevékenység.
- ii. A KKV szektor számára vállalati, *finanszírozási biztosításkat ösztönző programokat*, kedvező bevezető árú termékeket kell kidolgozni; amely megvalósulhat állami támogatások, adójóváírás formájában, illetve akár állami tulajdonú, profitra szakosodott biztosító alapításával is, a MEHIB-hez hasonlóan.

Jogalkotás, jogalkalmazás

- i. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete és a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság összetettebben vizsgálja meg az ügyfélminősítési eljárásokat és az alkalmazott *általános szerződési feltételek* tisztességtelenségét, különösen a kizárások és mentesülések tekintetében. A túlzott önrészesedés feltűnő értékaránytalanságot, semmisséget eredményez.
- ii. A *fogyasztó* fogalmába indokolt a kis- és középvállalatok beépítése, vagy legalábbis számukra kedvezőbb, védettebb helyzet kialakítása.

- iii. Az új Ptk. kodifikációja során érdemes a *pénzügyi garancia* intézményesítése, azaz nemcsak bankokhoz kapcsolódna a jogi szabályozás, hanem más finanszírozók, biztosítók is aktívabban vehetnének részt a fedezeti, biztosítéki piacon a kezesi és garancia biztosítás keretében.
- iv. A magánjogi jogfejlesztés során egységesen kell rendezni a biztosítási szerződésből eredő igények általános *elévülési* határidejét. A gyakorlatban nehézkes, hogy ugyanolyan vagy hasonló termékekben – a hatályos Ptk. rendelkezéseivel összhangban (!) – számos megoldással (1, 2, 3, 5 év) lehet találkozni.
- v. A biztosítási szektor legátfogóbb közjogi szabálya a biztosítási törvény (Bit.), a *nem életbiztosítási ágban* is meg kell teremteni a BEK (*unit-linked*) elemek alkalmazásának lehetőségét, ezzel összhangban kell módosítani a Ptk-t is.
- vi. A unit-linked biztosítások *finanszírozási fedezetként* való felhasználása gyakori, azonban ezzel kapcsolatban érdemes lenne a jogi szabályozás módosítása. Jelenleg ugyanis a *hitelkölcsönnyújtására*, lízingre, finanszírozási műveletekre kizárólag a pénzügyi intézmények jogosultak, így kénytelenek a biztosítók vagy – holdingszerűen – pénzügyi intézményt alapítani, vagy külső pénzügyi intézmény(eke)t igénybe venni. Meg kell azonban jegyezni, hogy a saját értékpapírok (biztosítási kötvények) fedezetként való elfogadása nem szerencsés, az EU-konform Hpt. is tiltja; ugyanakkor mivel az az ügyfél által befizetett befektetés, ezért valós pénzügyi erőt képvisel. (A bankok is hiteleznek saját betéteseiknek a számlaegyenlegükre tekintettel.)

- vii. Az egységes *TKM* bevezetése fokozná a biztosítási piac szereplőinek és termékeinek – különösen a unit-linked – összehasonlíthatóságát, illetve versenyzését.
- viii. Érdemes a pénzügyi szolgáltatók *prudens szabályozásának* fejlesztése során figyelemmel lenni arra, hogy a finanszírozásból eredő lejárat és visszafizetési kockázat biztosítása közvetett módon a – Hpt-ben is hangsúlyos – likviditási és szolvenciális követelmények biztosítását jelenti. Ezt érvényesíteni kell magyar és uniós szinten is a Basel III. folyamatban a tőkemegfelelési mutató (jelenleg 8 %) számítási módszerében.

5. Publikációk az értekezés témakörében

5.1. Idegen nyelvű

1. *The Hungarian Debtor List and Its Problems.* in *Studia Iuridica Caroliensia* 2., KRE-ÁJK 2007.
2. *The Place and Theory of Banking Law – or Arising of a New Branch of Law: Law of Financial Industries –* in *Collega* XI. évfolyam 2007/2. szám
3. *Some Aspects on the Education of the Law of Financial Industries.* in *Stoltpin-Volga University Press* 2008.
4. *Man's registered debts – Az ember nyilvántartott adóssága.* in *Pénzügyi Szemle* 2008/2. szám
5. *Internship in Hungary.* in *JEUNE-FIVOSZ konferencia utókiadvány* 2010.
6. *Insurance in Hungary.* in *Studia Iuridica Caroliensia* 6., KRE-ÁJK 2011. (megjelenés alatt)
7. *Finanszírozási ügyletek a nemzetközi és az összehasonlító jog tükrében* (megjelenés alatt, ÁSzSZ)

5.2. Magyar nyelvű

5.2.1. Könyv, könyvrészlet

1. Pulay Gyula –szerk.: *A megváltozott munkaképességű személyek támogatási rendszere társadalmi-gazdasági hatékonyságának vizsgálata. Állami Számvevőszék Kutató Intézete* 2009. 6. fejezet – *A magánbiztosítás lehetséges szerepe a megváltozott munkaképességű személyek rehabilitációjának elősegítésében.*
2. Pulay Gyula –szerk.: *A jogi hatékonyság* (megjelenés alatt)
3. *Közigazgatási jog.* KGRE-ÁJK 2009 Egyetemi jegyzet – *Központi közigazgatás*

4. *e-közszolgáltatások I. – civil szféra.* Nemzetközi Technológiai Nonprofit Közhasznú Kft. 2010.
5. *e-közszolgáltatások II. – gazdasági és közsféra.* Nemzetközi Technológiai Nonprofit Közhasznú Kft. 2010.

5.2.2. Tanulmány

1. *Az általános forgalmi adó európai és magyar fejlődése.* in Jog, történeti szemle 2006/3. szám
2. *Szakigazgatás I. kivonatos jogszabály gyűjtemény 2006.* a diákok számára internetes jegyzet; 200 o.
3. *A jólét Európában - a CEFASS 2003-as jelentése – recenzió.* in Jogelméleti Szemle 2007/3. szám;
4. *A magyar bankrendszer a 20. században.* in 20. századi magyar gazdaság és társadalom – a Széchenyi István Egyetem Konferencia utókiadványa 2007.
5. *Egyes banki felelősségi kérdések.* in Gazdaság és Társadalom 2007/1. szám
6. *Magyar banktörténet a reformkortól az államosításig.* in Jog, történeti szemle 2007/4. szám
7. *Hozzáadottérték-adó az Európai Unióban.* in Európai Tükör 2008./4. szám;
8. *A hitel-kölcsönszerződés terheinek rendszere.* in Jogelméleti Szemle 2008/2. szám;
9. *Jogi tendenciák a nemzetközi hitelezési gyakorlatban.* in Corvinus Pénzügyi Konferencia utókiadványa 2008.
10. *A pénzügyi finanszírozás helye a jogrendszerben.* in Jogelméleti Szemle 2008/3. szám;
11. *Zinner Tibor: A magyarországi németek kitelepítése – recenzió.* in De iurisprudentia et iure publico 2009/1. szám
12. *A finanszírozási szerződések kötelmi jellege.* in Jogelméleti Szemle 2009/2. szám;

13. *A katalizmak csapdái – recenzió.* in Jogelméleti Szemle 2009/2. szám
14. *A hitel-kölcsön, a lízing és a factoring ügyletek nemzetközi szabályai.* in Jogtudományi Közlöny 2009/4. szám
15. *Az állami beavatkozás jogi és hatékonysági vetülete.* in Jogelméleti Szemle 2010/3. szám
16. *Gondolatok a jó kormányzásról.* in (megjelenés alatt Jogtudományi Közlöny)
17. *A rehabilitáció és a biztosítási termékek kapcsolata.* in Biztosítási Szemle 2010.
18. *A települési önkormányzati döntéshozatal – különös tekintettel a minősített többség és az akadályoztatás kérdésére* – in Lőrincz Lajos emlékkötet, KGRE 2010.
19. *Gondolatok a fenntartható fejlődésről* – in Tanka Endre emlékkötet, KGRE 2010.
20. *A biztosítás és jogi környezete az elmúlt években* in Jogelméleti Szemle 2010/4. szám